

Сесар ВАЉЕХО

ЉУДСКЕ ПЕСМЕ

Избор

УКРАТКО,
ЈА НЕМАМ ДА ИЗРАЗИМ ЖИВОТ...

Укратко, ја немам да изразим живот, већ моју смрт.

И, након свега, након разврстане природе и врапца у цело, спавам руку под руку са сопственом сенком.

И, потекавши од часног чина и других стењања, одмарам се мислећи на неумољиви ток времена.

Чему жица, ако је ваздух тако искрен? Чему ланац, ако постоји гвожђе као такво?

Сесаре Ваљехо, нагласак којим волиш, реч којом пишеш, дашак којим чујеш, знају о теби само из твог грла.

Сесаре Ваљехо, падни зато на колена, са нејасним поносом, с брачном постељом украсних гуја и шестоугаоних одјека.

Врати се саћу свога тела, лепоти; мириши плуте у цвету, зачепи обе рупе бесном антропоиду; поправи најзад, свог одвратног јелена; сажали се над собом.

Јер, нема гушће ствари него што је мржња у пасиву, ни беднијег имена него што је љубав!

Јер више не могу да ходам, него на две харфе!

Јер ме више не познајеш, изузев кад те пратим инструментално отегнуто!

Јер више не издајем црве него, браве!

Јер толико те већ користим, да си скоро оштар!

Јер носим већ мало стидљивог поврћа и друго дивље!

Јер осећање које се ноћу ломе у мојим бронхијама, дању су донели тајни декани, па, ако осванем бледолик, то је због мог рада; и, ако омркнем црвен, то је због мог радника. Ово објашњава и моје уморе и губитке, моје фамозне стричеве. То, напokon, објашњава и ову сузу којом наздрављам људској срећи.

Сесаре Ваљехо, тешко је поверовати да толико касне твоји рођаци, знајући да шетам заробљен!
знајући да лежиш слободан!
Дивне ли пасје судбине!
Сесаре Ваљехо, мрзим те с нежношћу!

ЧОВЕК ГЛЕДА ЖЕНУ...

Човек гледа жену,
гледа је што пре,
њено проклетство раскошне земље,
а гледа је оберучке,
и обара двогрудице,
и намешта двораменце.

Питам се онда, док ме тишти
огромно, бело, упорно ребро:
Овај човек,
зар није имао дете за оца који расте?
И ова жена, једно дете
као творца њеног очевидног пола?

Сада видим једно дете,
стоного, живахно, разиграно;
видим да га не виде
док шмрца између њих двоје, врпољи се, и облачи;
прихватам их,
њу у стању бубрећем,
њega у савијању смеђег сена.

Тада узвикујем, док ниједно
не губи живот, нити изнова
дрхти у двобоју који славим:

О срећо коју касно
сустижу Отац,
Син и Мајка!

Тренутку обли,
породични, који већ нико не осећа нити воли!
Из којег нема жмурења боје вина
изведена песма над песмама!
Из којег дебља, цветни дрводеља!
Из којег савршеног пазуха, крхко весло!
Из којег копита, два копита предња!

ОПРОШТАЈ СЕЋАЈУЋИ СЕ ЈЕДНОГ ЗБОГОМ ...

Напокон, коначно, после свега,
враћам се, вратих се и окончавам и јецам,
предајући вам мој кључ, шешир, ово писамце за све.
На крају кључа налази се метал да би научили
да одзлатимо злато, а на крају мог шешира је
овај јадни мозак неочешљан,
и, као последња посуда дима, драматично,
почива овај практични сан душе.

Збогом, браћо свети петри,
хераклити, еразми, спинозе!
Збогом, бољшевичке владике!
Збогом, владари хаоса!
Збогом, вино које у води постоји као вино!
Збогом, алкохолу који се налази у киши!

Збогом, такође, кажем самом себи,
збогом, формални лету милиграма!
и збогом, такође,
хладноћо хладноће и хладноћо топлоте!
Напокон, коначно, после свега, логика,
границе ватре,
опроштај сећајући се оног збогом.

СТУБ КОЈИ ПОДУПИРЕ УТЕХЕ ...

Стуб који подупиरे утехе,
још један стуб, стуб дупликат, стубовит,
и као унук тамних врата.
Један, залутали звук, који слуша, на рубу умора;
други, пије, два и два, са дршкама.

Познајем ли можда годину овог дана,
мржњу ове љубави, табле овог чела?
Зар не знам да ово поподне кошта дане?
Зар не знам да се никад не каже »никад« на коленима?

Стубови које видех слушају ме;
то су други стубови, двојке и тужни унуци моје ноге.
Кажем то у америчком бакру,
који дугује сребру много ватре!

Утешен трећом свадбом,
блед, новорођен,
идем да затворим моју Крстионицу, овај излог,
овај страх са сисама,
овај прст у капели,
срцеглаво спојен са мојим костуром.

У ТРЕНУТКУ КАДА ТЕНИСЕР ...

У тренутку када тенисер вешто усмери
своју лопту, њиме управља недужност животиње;
у тренутку када филозоф
изненади новом истином,
он је права правцата животиња.
Анатол Франс је тврдио
да је религиозно осећање
функција посебног телесног органа,
досад непознатог, и могло би се рећи да
управо у часу када тај орган
функционише пуном снагом,
верник је толико чист од зала,
рекло би се да је скоро биљка.
Ох, душо! Ох, мисли! Ох Марксе! Ох, Фојербаше!

ТОЧАК ГЛАДНОГ...

Између мојих властитих зуба излазим димећи,
вичући, пробијајући се,
спуштајући панталоне...
Празан је мој трбух, празан мој је јунум,
беда ме чупа између мојих властитих зуба,
набоденог на чачкалицу кроз крагну кошуље.

Неки камен да седнем на њега
зар нема за мене сада?
Макар онај камен на који је нагазила жена која је родила,
јагњетова мајка, узрок, корен,
има ли за мене сада један такав?
Или бар онај, други, што је сагињући се прошао кроз моју душу?
Макар
онај кречни или зао (понизни океан)
или онај који не служи више ни да се баци на човека,
тај ми камен сада дајте!

Макар онај који нађете испречен и сам у неком нападу,
тај ми камен сада дајте!
Макар онај искривљен и овенчан, у којем одјекне
само једном корак чистих савести,
или онај бар који ће завитлан на часну кривуљу,
пасти сам од себе,
по задатаку унутрашње истине,
тај ми камен сада дајте!

Зар нема за мене ни комада хлеба?
Не морам већ бити оно што морам увек,
али дајте ми
један камен да на њега седнем,
али дајте ми
молим вас, комад хлеба да на њега седнем,
али дајте ми
на шпанском
нешто, напoкoн, да попијем, да поједем, да живим, да се одморим,
и онда ћу отићи...
Чудан је мој начин, врло је подерана
и прљава моја кошуља,
и немам ништа више, ово је страшно.

Песме из књиге
Cezar Vallejo: Poemas Humanos (Људске ђесме)

БЕЛЕШКА О ПЕСНИКУ

СЕСАР ВАЉЕХО (1893-1938), перуански песник индијанског порекла, рођен је у Перуу, умро у Паризу, у добровољном изгнанству. Један од најзначајнијих хиспаноамеричких песника XX века. За живота је објавио само две збирке песама у родном Перуу, а име му је бљеснуло посмртном славом након објављивања његове песничке заоставштине 1939. године у Паризу, под насловом »Људске песме«. (Поред поезије писао је и објавио за живота један роман, есеје, драме, чланке). Прва Ваљехова збирка: ЦРНИ ГЛАСНИЦИ (1918) написана је у модернистичком духу у којем је писана поезија тих година, али извeстан број песама у њој већ открива један аутентичан глас и аутохтони сензибилитет индијанске расе. Књига је пропала релативно незапажено с обзиром на њен значај који је након извесног времена ипак био тачно одређен у чувеној књизи Хосе Карлос Маријатегија: Седам есеја о Перуу. По изласку из затвора у који је пао грешком, Ваљехо објављује своју другу збирку: ТРИЛСЕ (1922), која је настала већим делом у затвору. Ово је најзначајнија књига хиспаноамеричке поетске авангарде и најтемељнији раскид са традицијом у поезији шпанског језика уопште. Објављена исте године кад и Џојсов УЛИКС и Елиотова ПУСТА ЗЕМЉА, збирка Сесара Ваљеха означава ништа мању револуцију у поезији шпанског језика него две поменуте књиге у књижевности енглеског језика. Ваљехо је систематски разграђивао традиционалну синтаксу уводећи по први пут у поезију шпанског језика тему апсурда и надреалистички поступак, који је коинцидирао са рађањем надреализма у Европи тих година. Не постоје докази да је то био књижевни утицај, дакле, Ваљехо је направио паралелно књижевно откриће. Све до своје смрти Ваљехо више није објављивао песме, али је истрајно писао поезију, истраживао и љубоморно је чувао. Његова постхумна књига открива још један корак напред: револуционисани песнички језик и поступак Ваљехо овде ставља у службу социјално ангажоване поезије врхунског домета. Поезија Сесара Ваљеха свакако није роба за широку потрошњу, јер је његов песнички код сложен и ове песме захтевају читаоца-коаутора. Из истог разлога, дух ове поезије, њено језичко богатство и оригиналност само су делимично пренесиви на страном језику.

Избор, ђређев са шпанског и белешка:
Мирјана Божин